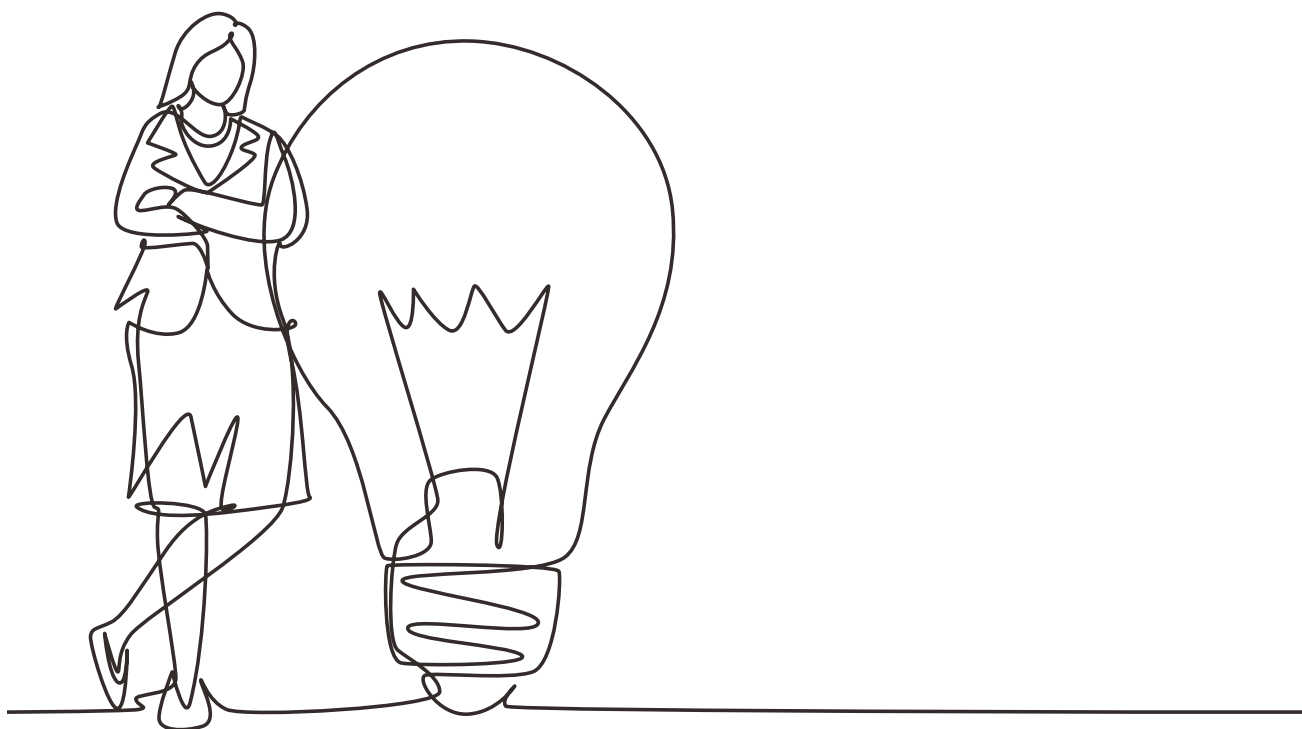

Jak prowadzić warsztaty?

Garść porad i dobrych praktyk

Michał Danielewicz, Maria Tulisow

Jak prowadzić warsztaty?

Garść porad i dobrych praktyk

ORGANIZACJA WARSZTATÓW

- Zdecydowanie lepiej prowadzić warsztaty w duecie. Główną zaletą jest wtedy możliwość pełnej koncentracji na merytorycznym prowadzeniu spotkania, podczas gdy druga osoba pełni rolę bardziej porządkową (można się zamieniać rolami pomiędzy ćwiczeniami). Warto też skorzystać z możliwości wymiany doświadczeń, wrażeń i przemyśleń po warsztacie.
- Rób warsztaty w godzinach przedpołudniowych. Uczniowie dysponują wtedy większymi zapasami energii. I Ty pewnie też!
- Zachęcamy do samodzielnego wykonania przed zajęciami indywidualnych zadań ze scenariuszy. Potem, już w trakcie zajęć, można w razie potrzeby odwołać się do własnych przemyśleń, trudności czy dylematów związanych z wykonywanymi zadaniami. Taka wspólnota doświadczeń skraca dystans i może motywować do większego zaangażowania w zadania.

W CZASIE WARSZTATÓW

- Zawsze rób krótkie wprowadzenie do każdego ćwiczenia, które zawiera informację „po co?”. Ludzie chętniej angażują się w działania, jeśli znają ich cel.
- Nie bój się wprowadzać elementów zabawowych; one mają duże znaczenie dla jakości pracy (takich jak KRZESEŁKA czy KLASK, które możesz znaleźć w scenariuszach „Praca i ja” oraz „Ja dziś i jutro”). Pobudzają, rozładują energię uczniów, zwiększają zainteresowanie warsztatami, poprawiają humor, wzmacniają integrację grupy.
- Dbaj o przerwy – staraj się kończyć ćwiczenia przed dzwonkiem.
- Dbaj o wietrzenie klasy (szczególnie na przerwach) i dopływ świeżego powietrza.
- Zmiana klasycznego ustawienia stołów i krzeseł może sprawić, że uczniowie będą bardziej ciekawi warsztatów oraz poczują się swobodniej.

- Kontroluj upływ czasu m.in. poprzez: zmniejszanie liczby grup przy dzieleniu klasy, wprowadzanie limitów czasowych (np. przy użyciu stopera) podczas ćwiczeń dla uczestniczących, dbanie o zachowanie ostatnich 2–3 minut na końcu ćwiczenia na podsumowanie.
- Poświęć na początku czas na ustalenie wspólnie zasad obowiązujących podczas warsztatów. Polecamy wprowadzenie zasady szacunku, która pomaga stworzyć atmosferę sprzyjającą współpracy i poczuciu bezpieczeństwa.

KOMUNIKACJA Z UCZESTNIKAMI

Zasada otwartości

- Otwartość to podstawa w prowadzeniu wartościowych warsztatów. Ma dwa zasadnicze wymiary:
  - Otwartość w tym, co mówimy – staramy się mówić to, co myślimy. W miarę możliwości jesteśmy szczerzy, unikamy stwierdzeń fałszywych i pustych.
  - Otwartość na to, co mówią inni – uważnie słuchamy, próbujemy zrozumieć, powstrzymujemy się od ocen. Jeśli dzielimy się własnymi opiniami i doświadczeniami, to zaznaczamy, że to nasz pogląd, a nie obiektywna prawda.
- Otwartość buduje jakość pracy grupowej. Szczególnie ważne jest kilka pierwszych minut zajęć, kiedy uczniowie w praktyce wyrabiają sobie pogląd na to, jak będą przebiegać zajęcia, jaka jest ich formuła. W kręgu jako pierwsza wypowiada się osoba prowadząca – dając przykład i niejako ustanawiając ton. Potem idziemy już zgodnie z ruchem wskazówek zegara. Ważne jest, aby w ramach rundki początkowo-rozgrzewkowej każdy zabrał głos.
- Nie bój się odwoływać do własnych doświadczeń – na miarę własnego komfortu. Pozwalaj sobie na osobiste wypowiedzi i dzielenie się doświadczeniami i historiami zarówno własnymi, jak i swoich znajomych lub bliskich. To świetny sposób na skracanie dystansu. Uczniowie są ciekawi autentycznych doświadczeń dorosłych.
- Buduj klimat sprzyjający rozmowie, twórz przestrzeń swobodnego i otwartego wypowiedzania się. Okazuj tolerancję i akceptację.
  - Dawaj pozytywne wzmocnienia („super”, „okej”, „świetnie” itd.).

- Szanuj odmienne zdania, poglądy, pomysły – nie oceniaj ich, tylko DOCEŃ, że ktoś jest gotów dzielić się nimi.
- Wzmacniaj poczucie wartości uczniów. Pamiętaj, że wielu młodych ma z tym problem. Wyrażaj uznanie dla efektów ich pracy. Skupiaj się na pozytywach – przede wszystkim dostrzegaj to, co im wyszło.
- Słuchaj aktywnie – np. poprzez kiwanie głową, potakiwanie, dźwiękowe sygnały uwagi i aprobaty („mhm”, „tak”, „aha”). Parafrazuj wypowiedzi uczniów, aby upewnić się, że dobrze je rozumiesz i/lub wyłowić albo wyjaśnić ich najważniejsze elementy.
- Młodzi ludzie mają prawo odczuwać niechęć lub lęk wobec różnych rozmów, szczególnie na temat ich przyszłości, która niesie za sobą wiele niewiadomych na poziomie indywidualnym, społecznym, czy wreszcie globalnym. Warto pamiętać, że młodzi ludzie często nie mają jeszcze konkretnych planów na życie. W związku z tym powinno się traktować temat przyszłości edukacyjno–zawodowej z należytą delikatnością i wrażliwością. Polecamy odwoływać się do takiej retoryki, jak „ludzie przez całe życie zmieniają pomysły na to, co chcą robić” albo odnosić się do swoich doświadczeń, np. „kiedyś chciałam robić coś innego, dopiero po jakimś czasie zrozumiałam, że chcę uczyć”; „mam wielu znajomych, którzy zmieniają teraz swój zawód, uczą się czegoś nowego, dopiero znaleźli swoje hobby”.

Metody aktywnego uciszania

- Przypominanie o zasadzie szacunku, na którą się umawialiśmy, a która oznacza m.in. nieprzerywanie sobie nawzajem. Hasło SZACUNEK powinno być cały czas widoczne na tablicy, żeby można było się do niego odwołać nie tylko werbalnie, ale i gestem (co wzmacnia przekaz).
- Rozdzielanie osób szczególnie gadatliwych. Po wcześniejszej prośbie o powstrzymanie się od pokątnych rozmów oraz informacji, że jeśli znów im się nie uda od nich powstrzymać, to rozsądzenie będzie jedyną dostępną opcją – nie przesadzamy za karę, tylko po to, aby zapewnić warunki do pracy warsztatowej.
- Przydatne w tym kontekście może też być przemieszanie grupy na początku kolejnego ćwiczenia (np. poprzez odliczanie lub przypisywanie miejsca/stolika uczniom od razu, gdy wchodzą do sali).

- Sygnalizowanie gestami, które nie zaburzają toku pracy wraz z próbą nawiązania kontaktu wzrokowego z rozmawiającymi – palec na ustach („cisza”) lub dłonie złożone razem podobnie jak w geście modlitwy („proszę”). Dla wzmocnienia przekazu można podczas ustalania zasad umówić się z uczniami na „znak ciszy” – np. otwarta dłoń uniesiona do góry.
- Wykorzystanie do uciszania długiego, jednostajnego – a przy tym subtelnego i przyjemnego – dźwięku. Dobrym źródłem takich dźwięków są misy dźwiękowe lub gongi, ale każdy może poszukać odpowiedniego źródła na własną rękę (np. szklanka/kubek i łyżeczka).
- Zaprzestanie mówienia – czasem wystarczy zamilknąć, aby skłonić do milczenia pokątnie rozmawiających.
- Można spróbować skupić uwagę uczestników za pomocą gry KLASK lub spokojnego podkładu muzycznego do prowadzonego ćwiczenia.

Linki do scenariuszy:

- [Link do scenariusza I](#)
- [Link do scenariusza II](#)

Uwaga:

Ilekcroć w tekście piszemy: prowadzące, uczniowie itp., mamy na myśli odpowiednio: prowadzące i prowadzących, uczniów i uczennice itp.

Autorzy:

Michał Danielewicz - m.danielewicz@ibe.edu.pl

Maria Tulisow - m.tulisow@ibe.edu.pl

Współpraca:

Małgorzata Wrzosek

Wykorzystano fragmenty scenariusza przygotowanego przez Annę Ewę Górkę

Redakcja i korekta:

Jacek Łęgiewicz

Projekt okładki:

Marcin Kot

Projekt graficzny, skład i łamanie:

Marcin Kot

Ilustracja na okładce:

Shutterstock

Publikacja dostępna na licencji
Creative Commons Uznanie Autorstwa 4.0.

Nie dotyczy ilustracji na okładce
oraz na stronach 19–31 i 37–41

Warszawa 2024

Wydawca:

Instytut Badań Edukacyjnych
ul. Górczewska 8; 01-180 Warszawa
tel. 22 241 71 00; www.ibe.edu.pl

IBE

INSTYTUT
BADAŃ
EDUKACYJNYCH

Opracowanie powstało w ramach projektu systemowego „Wspieranie dalszego rozwoju Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji w Polsce” (ZSK 6) finansowanego w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027.

Egzemplarz bezpłatny

Jak prowadzić warsztaty - porady i praktyki